

Umhverfis- og auðlindaráðuneyti
b/t skrifstofu loftslagsmála
Skuggasundi 1
101 Reykjavík
uar@uar.is

Reykjavík, 8. júlí 2021

Efni: Hvítbók um aðlögun að loftslagsbreytingum – Drög að stefnu, mál nr. 129/2021

Almennt

Samtök atvinnulífsins, Samtök ferðapjónustunnar, Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi, Samtök iðnaðarins og SVP - Samtök verslunar og þjónustu (hér eftir „**samtökin**“) vísa til máls nr. 129/2021, og birt er á Samráðsgátt Stjórnarráðsins, þar sem kynnt eru til umsagnar hvítbók um aðlögun að loftslagsbreytingum - drög að stefnu. Eins og fram kemur í umræddum drögum að stefnu inniheldur hvítbókin umfjöllun um aðlögun að loftslagsbreytingum og tillögu að grunngildum og grunnmarkmiðum stjórnvalda vegna hennar auk sértækra markmiða fyrir tiltekna málaflokka og samhæfingu aðlögunarvinnu.

Samtökin hafa kynnt sér fyrirbyggjandi drög að stefnu og óska eftir að koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri við umhverfis- og auðlindaráðuneyti.

Samráð

Fyrir það fyrsta vekja samtökin athygli á umfjöllum um starfsemi starfshóps þess sem vann fyrirbyggjandi drög að stefnu, sbr. kafli 1. Á bls. 8 í drögunum er umfjöllun um samráð þar sem segir m.a. orðrétt: „*Áhersla var lögð á samráð og vinnuhópar fyrir hvern undirkafla voru eftir atvikum í samráði við hagaðila*“. Benda samtökin á að vissulega var haft samráð í einhverri mynd við einstök samtök sem koma að umsögn þessari en það samráð hefði hins vegar mátt vera mun víðtækara. Í einstaka tilvikum var það samráð, sem þó var boðið upp á, með mjög knappan tímafrest og til þess fallið að bregðast við beiðni um umsögn, en ekki til þess fallið að draga fram sjónarmið hagaðila þrátt fyrir að yfirstandandi vinna við drögin hafi ríka snertifleti við hagsmuni þessara hagaðila.

Samtökin beina því til ráðuneytisins, sem og starfshóps þess sem hér um ræðir, að vanda enn frekar til verka er kemur að frekara samráði eða samtali við hagaðila líkt og boðað er á sömu blaðsíðu í drögunum.

Grunnmarkmið

Í kafla 3 í fyrirbyggjandi drögum er að finna umfjöllun um grunngildi og -markmið stefnunnar sem hafa það að markmið að efla viðnámsþrótt íslensks samfélags frammi fyrir loftslagsvá og gera aðlögun að loftslagsbreytingum að föstum þætti í áætlunum og starfsemi hins opinbera, stofnana og fyrirtækja og þekktu viðfangsefni meðal félagasamtaka og almennings. Samtökin telja slíka markmiðssetningu jákvætt skref fram á við í þeirri vegferð sem hér um ræðir.

Benda samtökin á í þessu samhengi, sem og með vísan til starfsemi fyrirtækja líkt og vísað er til í tilvísuðu meginmarkmiði í upphafi kaflans, að atvinnulífið leggur allt kapp á að nálgast loftslagsvandann á ábyrgan og lausnamiðaðan hátt. Markmiði stjórnvalda um baráttu gegn loftslagsvá og aðlögun á þeim vettvangi, sem og stefnu um kolefnishlutlaust Ísland árið 2040, verður ekki náð nema með nánú samstarfi atvinnulífsins og stjórnvalda. Hjá atvinnulífinu spretta fram hugmyndir að grænum lausnum sem miða að því að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda. Á sama tíma þurfa stjórnvöld að ryðja hindrunum úr vegi, hlúa að starfsskilyrðum og fjárhagslegum hvötum til að örva slíka nýsköpun og tækni framfarir auk þess að hvetja til fjárfestinga. Með slíku uppbyggilegu samstarfi og jákvæðum hvötum náum við sem samfélag sameiginlega árangri í loftslagsmálum.

Að teknu tilliti til framanritaðs vísa samtökin hér til upptalningar á grunnmarkmiðum í kafla 3.2 á bls. 19 þar sem í tíu tölulíðum eru talin um grunnmarkmið fyrirbyggjandi draga að stefnu. Óhætt er að segja að margt sem kemur fram í þeim grunnmarkmiðum kallast á við áherslur atvinnulífs á vettvangi aðgerða í loftslagsmálum og endurspeglast m.a. í nýlegum *Loftslagsvegvísi atvinnulífsins* sem kynntur var opinberlega 23. júní sl. Eins og atvinnulífið hefur bent á, s.s. í umræddum vegvísi, er ljóst að markmið stjórnvalda um kolefnishlutlaust Ísland árið 2040 verður ekki náð nema með nánú samstarfi atvinnulífsins og stjórnvalda. Því styðja samtökin allar aðgerðir stjórnvalda sem hvetja til tækniþróunar og nýsköpunar hjá atvinnulífinu.

Kallast þetta einnig á við umfjöllun um atvinnuvegi í kafla 9 um mikilvægi þess að atvinnulíf tileinki sér grænar lausnir og umbreytingar í starfsemi sinni. Í áður nefndum loftslagsvegvísi atvinnulífsins er dregið fram hvað atvinnulífið hefur þegar gert á því sviði, hvert þau stefna og hvað stjórnvöld þurfa að gera til að örva enn frekar slíka þróun og vísast hér almennt til þess vegvísis hvað þetta varðar.

Fjárhagslegir hvatar

Eins og að framan er kveðið á um leggja samtökin ríka áherslu á að skapa fjárhagslega hvata fyrir jafnt atvinnulíf sem og almenning til að stuðla að umhverfisvænum breytingum. Þannig er mikilvægt að efla grænar fjárfestingar og styðja við rannsóknir og nýsköpunarverkefni með fjármagni og sérfræðiþekkingu, innleiða hvata til tækjakaupa og örva fjárfestingar með skattalegu hagræði, t.a.m. niðurfellingu eða lækkun á opinberum gjöldum. Að mati samtakanna þarf að taka til endurskoðunar allt styrkja- og hvataumhverfi hér á landi sem hefur að markmiði að styðja við slík verkefni enda er núverandi kerfi sundurleitt, óskilvirkt og ógagnsætt.

Að gefnu tilefni benda samtökin á að við endurskoðun á þeim kerfum, sbr. framanritað, má t.a.m. horfa til fordæma erlendis frá, s.s. starfsemi norska ENOVA-sjóðsins sem styrkir verkefni sem draga úr losun gróðurhúsalofttegunda og þróa orku- og umhverfistækni. Vísast hér m.a. umfjöllunar um þennan þátt í áður nefndum loftslagsvegvísi atvinnulífsins.

Skipulagsmál

Í kafla 5 er umfjöllun um skipulagsmál og áhrif loftslagsbreytinga á alla skipulagsgerð. Samtökin taka undir mikilvægi þess að endurskoða þarf allt regluverk og framkvæmd sem um skipulagsgerð gilda. Hins vegar er mikilvægt, til viðbótar við áherslur við að greina áherslur um að stýra landnotkun og aðlaga að þeim breytingum sem gera þurfi, þá þarf að taka til skoðunar í samráði við hagsmunaaðila aðgerðir til að örva vistvænar framkvæmdir, þ.m.t. innviði, byggingar og mannvirki, og draga úr opinberum hindrunum og stjórnsýslubyrði. Einnig þurfa

skipulagsskilmálar að vera sveigjanlegri og veita svigrúm fyrir nýsköpun og umhverfisvænum lausnum. Þannig þarf hið opinbera að leiða umbreytingu á þessu sviði og að sama skapi taka tillit til slíkra áherslna í eigin starfsemi og setja þannig fordæmi fyrir aðra til að fylgja eftir.

Þá ítrekast að markmiðasetning stjórnvalda á sviði skipulagsmála og mannvirkjagerðar verður að grundvallast á því að framboð sé á vistvænum lausnum. Enn er slíkt framboð ófullnægjandi og verður því erfitt að uppfylla slík markmið. Einnig skortir hagræna hvata hjá opinberum aðilum en mikil tækifæri eru þar til að taka af skarið og hvetja til vistvænni skipulagsgerðar og uppbyggingar og viðhalds mannvirkja. Hefur atvinnulífið talað fyrir því að opinberir aðilar leggi til ákveðið prósentuhlutfall af kostnaði sem innheimt er með opinberum gjöldum í nýsköpun og þróun ferla sem styðji við græna nýsköpun á því sviði og telja samtökin mikilvægt að þær áherslur verði teknar til skoðunar við yfirstandandi stefnumörkun.

Að gefnu tilefni vísast hér einnig til þess að á grundvelli aðgerðaáætlunar stjórnvalda í loftslagsmálum 2020 til 2030 hefur verið stofnað til samstarfsverkefnisins *Byggjum grænni framtíð* sem hefur það markmið að gera vegvísi að vistvænni mannvirkjagerð til ársins 2030. Sérstök áhersla hefur verið lögð á að verkefnið sé unnið í breiðu samstarfi fyrirtækja úr byggingariðnaðinum og stjórnvalda. Telja samtökin því mikilvægt að litið verði til þeirrar vinnu sem og niðurstöðu þess verkefnis við þá stefnumörkun sem hér til umfjöllunar.

Áhrif á atvinnulíf

Samtökin benda því næst á að loftlagsbreytingar hafa áhrif á alla hlekki í keðju samfélagsins, jafnt almenning sem og atvinnulíf. Hvað viðkemur atvinnulífi er ljóst að slíkar breytingar munu snerta einstaka atvinnugreinar með ólíkum hætti, og eru þær þannig misviðkvæmar fyrir þeim breytingum, sem kallar um leið á ólíkar lausnir og viðbrögð eftir því hvaða atvinnugrein á þar í hlut.

Samtökin benda á, eins og endurómar í áðurnefndum loftlagsvegvísi atvinnulífsins, þá liggja helstu tækifæri atvinnulífsins í loftslagsmálum í fjárfestingum í orkuskiptum og nýsköpun í framleiðslu. Íslendingar eru komnir vel á veg á ýmsum sviðum orkuskipta. Raforkuframleiðsla og húshitun eru nú þegar að fullu græn. Orkuskipti í samgöngum eru á góðri leið, en sameiginlegs átaks er þörf til að innleiða orkuskipti á þeim sviðum þar sem framboð tæknilausna er enn takmarkað og mun þar alþjóðleg framþróun tæknilausna ráða ferðinni að miklu leyti. Jafnframt er nægilegt aðgengi að samkeppnishæfri orku og uppbygging innviða forsenda orkuskipta og tryggja þarf að regluverk hamli ekki nauðsynlegri uppbyggingu á grænum orkukostum.

Ítreka samtökin að nýsköpun og fjárfesting á öllum sviðum atvinnulífsins eru mikilvæg forsenda árangurs í loftslagsmálum og kallar það á náið samtál og samvinnu atvinnulífs og hins opinbera. Því telja samtökin mikilvægt að tekið verði til skoðunar og umfjöllunar við frekari vinnu við boðaða stefnu, áform um áhættumat atvinnugreina vegna aðlögunar.

Vísast hér einnig til þess sem að framan hefur komið hvað varðar mikilvægi þess að eiga raunverulegt og víðtækt samráð við atvinnulíf um þá mikilvægu stefnumörkun sem hér er unnin að og liggur fyrir til umsagnar.

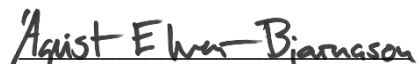
Samtökin gera að öðru leyti ekki frekari athugasemdir um mál þetta að svo stöddu máli. Er framangreindum ábendingum hér með komið á framfæri við umhverfis- og auðlindaráðuneyti.

Virðingarfyllst,

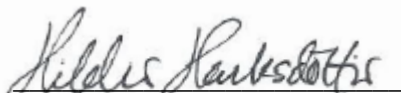
F.h. Samtaka atvinnulífsins

Árni Grétar Finnsson

F.h. Samtaka ferðaþjónustunnar

Ágúst Elvar Bjarnason

F.h. Samtaka fyrirtækja í sjávarútvegi

Hildur Hauksdóttir

F.h. Samtaka iðnaðarins

Lárus M. K. Ólafsson

F.h. Samtaka verslunar og þjónustu

Benedikt S. Benediktsson